

Forord

Dette nummer af *Landbohistorisk Tidsskrift* indeholder fire artikler, hvoraf de tre første er baseret på specialeafhandlinger fra Roskilde Universitetscenter, Syddansk Universitet og Århus Universitet. I artiklerne behandles emner fra de nævnte dele af landet.

I den første artikel kombinerer Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen hovedoplysninger i de to store matrikler fra 1600-tallets sidste halvdel for at tegne et billede af datidens landbrug i en østdansk region, nemlig Nordvestsjælland. Ved at kombinere matrikeldataene med viden om datidens ejerlavsstørrelser og de naturgeografiske forhold er det målet at undersøge, hvordan 1600-tallets landbrugsforhold varierede indenfor den udvalgte region, og i hvilken grad dette kan henføres til naturforholdene. Forfatterens resultater nuancerer tidligere fundne tendenser fra ind- og udland vedrørende variationer i fortidens landbrugsproduktion.

Lone Haubro har i sin artikel behandlet hoveriets udvikling på godset Lynderupgård nord for Viborg i perioden fra 1768 til 1803. Undersøgelsen er baseret på det arkivmateriale, som blev skabt af centraladministrationen og Lynderupgårds ejere. Hoveriet var den arbejdsydelse, som fæstegårdmændene udførte for jorddrotten som en del af afgifterne for brugsretten til en gård. Forfatteren viser, at hoveriets omfang var stigende i undersøgelsesperioden, og at bønderne satte sig til modværge heroverfor med blandt andet regulære arbejdslangsomt aktioner.

René Schrøder Christensen undersøger brugsstrukturen på det sydfynske baroni Brahetrolleborg i perioden fra udskiftningen omkring 1780 til lensafløsningen i 1919. Her gjaldt det særlige forhold, at godsets gårde var knyttet til hovedgården frem til periodens slutning i kraft af arvefæstet. Det forårsagede en træg udstykning til forskel fra udstykningen i mere selvejerdominerede egne. Det påpeges desuden, at arvefæstet i højere grad, end det hidtil har været opfattelsen, kan have været en blanding af det regulære fæste og selvejet med hensyn til den strukturelle udvikling – i det mindste var det tilfældet på Brahetrolleborg.

Den fjerde og sidste artikel omhandler det sydsjællandske landskab i slutningen af 1700-tallet. Nu afdøde Eiler Worsøe anvender ældre kort og andre kilder til fremstilling af en vandring rundt i to landsbyer, nemlig Viemose og Balle. Omring 1770 var de landsbyer i Sydsjælland, som lå under de kongelige rytterdistrikter, blevet opmålt med henblik på matrikulering og salg til pri-

vate. I forbindelse hermed skabtes en serie af kort, som udmærker sig ved både æstetik og indhold, da de beskriver landsbyens struktur før udskiftningen. I det undersøgte område omkring Kalvehave eksisterede en særlig jordbrugsøkonomi, hvor udnyttelsen af skoven i højere grad end andre steder indgik i driften. Her foregik blandt andet produktion af båndkæppe, karbånd og andre trævarer til salg i København.

Peder Dam
Peter Korsgaard
Adam Schacke
Holger Villumsen